

CRNA GORA
Ministarstvo zdravlja

Broj:

Jul 2024. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2025. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstva nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
--	---	--

☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje):		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2025. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Zloupotreba droga je globalni problem i predstavlja prijetnju za bezbjednost i zdravlje kako pojedinaca, tako i društava. Ona je stalni izazov za sva društva i države i zahtijeva multisektorski kontinuirani odgovor zajednice u cjelini, gdje doprinos moraju dati pojedinci, porodica, lokalna zajednica, vladine institucije, civilni sektor, međunarodne organizacije i ostali.

Period važenja Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020 je istekao, a u narednom period će biti usvojena Strategija za droge za period od 2024 - 2027 godine (u daljem tekstu: „Strategija”) u skladu sa Programom rada Vlade, a koja pruža sveobuhvatan politički okvir i prioritete za politiku u oblasti droga u Crnoj Gori. Okvir, svrha i ciljevi ove Strategije poslužiće kao temelj za Akcioni plan za period od 2024-2025 godine.

Cilj Strategije je da se zaštiti i poboljša dobrobit društva i pojedinaca, javno zdravlje, osigura visok stepen bezbjednosti i dobrobiti široj javnosti, uz poštovanje rodne ravnopravnosti i pravednosti u oblasti zdravlja.

Crna Gora dijeli i potvrđuje osnovne principe zakonodavstva Evropske unije i u svakom pogledu podržava osnivačke vrijednosti Unije: poštovanje ljudskih prava i sloboda, vladavinu prava, uvažavanje ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, solidarnosti. U tom kontekstu pristupa se i pitanjima vezanim za problematiku bolesti zavisnosti od droga.

Ovim dokumentom definiše se principi i ciljevi za rješavanje problema upotrebe droga u našem društvu. Cilj Strategije je da štiti i unapređuje dobrobit naše zajednice i pojedinca, štiti javno zdravlje, da ponudi visok nivo bezbjednosti za građane i da preduzme uravnotežen, integrisan i na dokazima zasnovan pristup problemu droga. Akcionim planom utvrdiće se aktivnosti, nadležnih institucija za sprovođenje predviđenih aktivnosti, rokovi za realizaciju istih, indikatori uspjeha, potrebna budžetska sredstva, izvori finansiranja i druga pitanja od značaja za sprovođenje programa za period od 2024. do 2027. godine.

Takođe, ciljevi Strategije usmjereni su i na unapređenje i obezbjeđivanje različitih i visoko kvalitetnih kapaciteta i programa orijentisanih ka zavisnosti, a posebno u oblastima prevencije – sa akcentom na poboljšanje programa prevencije na lokalnom nivou, kao i na jačanje multisketorske saradnje i učešće multidisciplinarnih tijela i formiranje uniformnih programa prevencije, kako bi se u punom kapacitetu suočili sa problematikom u oblasti droga. te uvođenjem različitih pristupa u liječenju bolesti zavisnosti, kao i na podsticanje razvoja programa u oblasti i obezbjeđivanje političke i finansijske podrške za realizaciju aktivnosti definisanih kao prioritet u akcionim planovima na lokalnom i nacionalnom nivou.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem

Izvor(i) podataka

1. Kroz Zavšni izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020 utvrđeno je da aktivnosti usmjerene na smanjenje stigme i diskriminacije u odnosu na osobe koje koriste droge nijesu realizovane, iz čega proizilazi da je neophodno da se kroz saradnju sa NVO sektorom stavi fokus na ovu oblast.
2. U Crnoj Gori je prvi krug ESPAD istraživanja sproveden 2008. godine, u okviru vanrednog kruga istraživanja u kome su učestvovalе države Zapadnog Balkana. Drugi krug je sproveden 2011. godine, treći 2015. godine, dok je implementacijom ESPAD 2019 studije Crna Gora po četvrti put sprovedla internacionalno komparabilnu studiju u oblasti upotrebe psihoaktivnih supstanci i

1. Izdavač: Institut za javno zdravlje Crne Gore - U saradnji sa: ESPAD (European School Project on Alcohol and other Drugs) EMCDDA (European Monitoring Centre on Drugs and Drug Addictions)

Autori: Tatijana Đurišić Ljiljana Golubović Boban Mugoša
Glavni i odgovorni urednik: Prof. dr Boban Mugoša

Stručni tim projekta: Tatijana Đurišić Boban Mugoša Ljiljana Golubović

2. Zavšni izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020;

nehemijskih sredstava zavisnosti. Pored toga što je jedino nacionalno reprezentativno istraživanje ove vrste među mladima, ESPAD istraživanje u Crnoj Gori predstavlja i jedino internacionalno istraživanje u ovoj oblasti čiji su rezultati direktno komparabilnim sa ostalim evropskim državama.

Izveštaj ESPAD 2019 - Evropsko školsko istraživanje o upotrebi psihoaktivnih supstanci i nehemijskih sredstava zavisnosti predstavlja detaljni prikaz rezultata istraživanja, koje je sprovedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku 6.776 učenika prvog razreda iz 51 srednje škole (301 odjeljenje) iz svih opština u Crnoj Gori. U izveštaju su prezentovane informacije o percipiranoj dostupnosti supstanci, upotrebi supstanci na ranom uzrastu, procjene prevalence upotrebe supstanci (cigarete, alkohol, ilegalne droge, inhalanti, nove psihoaktivne supstance, trankvilizeri i sedativi, energetski napici). Deskriptivne informacije uključuju indikatore intenzivne i visokorizične upotrebe supstanci, procjenu prevalence kockanja za novac uključujući i online kockanje, procjenu proporcije ekscesivnih ili problematičnih obrazaca kockanja među onima koji kockaju, procjenu prevalence upotrebe socijalnih medija i igranja igrice, kao i samo-percepcije njihove visokorizične upotrebe.

ESPAD 2019 uzorak u Crnoj Gori je reprezentativan za učenike rođene 2003. godine koji redovno pohađaju školu. Od ukupno 14 gimnazija u istraživanje je uključeno dvanaest. U jednoj internacionalnoj školi u školskoj 2018/2019 godini nije bilo učenika rođenih 2003. godine, dok su u drugoj bila samo 4 učenika ciljane dobi. Gimnazije su činile 25,9% od ukupnog broja srednjih škola, dok je okvir uzorka (12 škola) činio 22,2% od ukupnog broja srednjih škola u zemlji. Od ukupnog broja srednjih škola dvanaest je mješovitih srednjih škola ili 22,2%,

srednjih stručnih škola 22 (40,7%) i 6 umjetničkih srednjih škola (11,1%).

Anketirano je ukupno 6224 učenika, među njima 3162 dječaka (50,8%) i 3062 djevojčice (49,2%) Broj i distribucija po polu učenika u ukupnom uzorku anketiranih : muški 3162 ili 50,8% i ženski 3062 ili 49,2%.

Kako bi se izmjerilo iskustvo sa upotrebom ilegalnih supstanci ikad u životu, učenici su pitani koliko su puta probali različite droge tokom života, a ponuđene kategorije odgovora su bile '0', '1-2', '3 ili više'. Supstance čija je upotreba ispitivana su kanabis (marihuana, skank ili hašiš), ekstazi/MDMA, amfetamini, metamfetamini, kokain, krek, heroin, LSD ili druge halucinogene droge, magične gljive, GHB (gamma-hydroxybutyrate). Za kanabis učenici su pitani o upotrebi ikad u životu, u prethodnih 12 mjeseci i u prethodnih 30 dana, dok su za ekstazi/MDMA, amfetamine, metamfetamine, kokain, krek i heroin pitani o učestalosti upotrebe ikad u životu i u prethodnih 12 mjeseci. Samo cjeloživotna prevalenca upotrebe ispitivana je za LSD, "magične gljive", GHB i upotrebu droga intravenskim putem. Prosječna učestalost upotrebe izračunata je kao prosjek na osnovu srednjih vrijednosti svake kategorije odgovora, na primjer 29.5 za kategoriju '20-39', dok je za kategoriju '40 ili više', korištena vrijednost 41. Pored toga, u cilju skrininga mogućih problema povezanih sa upotrebom kanabisa, korišten je Cannabis Abuse Screening Test. Ovaj standardizovani test sastoji se od šesto-ajtemske skale na koju odgovaraju samo oni koji prijave upotrebu kanabisa tokom prethodnih 12 mjeseci. Kategorije odgovora na CAST skali su 'nikad', 'rijetko', 's vremena na vrijeme', 'dosta često' i 'veoma često'. Mogući skorovi na svakom ajtemu su nula i jedan a prag za skorovanje

jedan poen je odgovor 's vremena na vrijeme' za prva dva ajtema i 'rijetko' za preostale ajteme (koji se odnose na ozbiljnije probleme). Dva ili više poena u CAST sumarnom skor (rang:0 do 6) smatra se indikatorom visokorizične upotrebe kanabisa. Pokazalo se da ova granična vrijednost najbolje razlikuje osobe sa visokih rizikom od problema povezanih sa upotrebom kanabisa od osoba kod kojih je taj rizik nizak. Visoko-rizični korisnici kanabisa su 49 prikazani kao proporcija onih učenika koji su odgovorili pozitivno na uvodno pitanje u CAST skali, odnosno koji su koristili kanabis u godini dana prije sprovođenja istraživanja. Takođe, i procjene prevalence visoko-rizičnih korisnika u ukupnom uzorku, učestalost odgovora za svaki od 6 ajtema CAST skale među korisnicima kanabisa u prethodnih 12 mjeseci, i prosječna vrijednost odgovora na CAST skali su predstavljeni u ovom izvještaju.

3. Crna Gora dijeli osnovne principe zakonodavstva Evropske unije, podržava osnivačke vrijednosti Unije: poštovanje ljudskih prava i sloboda, vladavinu prava, uvažavanje ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, solidarnosti. Crna Gora kao članica Ujedinjenih nacija, potpisnica je relevantnih konvencija iz oblasti kontrole droga, a kao članica Savjeta Evrope afirmiše vrijednosti očuvanja jednakosti među ljudima, bez stigme i diskriminacije u odnosu na osobe koje imaju teškoće zbog upotrebe droga. U tom kontekstu pristupa se i pitanjima vezanim za problematiku zavisnosti od droga, gdje se sa zdravstvenog aspekta, zavisnost od psihoaktivnih supstanci sa pratećim komorbiditetima tretira kao svako drugo oboljenje koje zahtijeva adekvatan ljekarski tretman. Osim zdravstvenih usluga, zavisnost od droga zahtijeva čitav dijapazon intervencija iz domena

<p>rehabilitacije, resocijalizacije, društvene podrške u cilju oporavka osobe koja je imala problem zavisnosti. Osnovni princip je da je zavisnost od psihoaktivnih supstanci moguće i prevenirati i liječiti, ali samo uz učešće svih aktera prepoznatih kao neophodnih, u skladu sa naučno utemeljenim dokazima. U složenoj oblasti sprečavanja zloupotrebe droga, ne sagledava se samo aspekt liječenja zavisnosti, već sa posebnim značajem i bezbjednost društava, koja nije ostvariva bez efikasnog djelovanja nadležnih organa iz domena unutrašnjih poslova, policije, forenzike, carine, sudstva, tužilaštva i civilnog sektora.</p> <p>4. U toku je priprema projekta ESPAD 2024, koji će biti realizovan u okviru IPA8 projekta za zemlje Zapadnog Balkana.</p>	
--	--

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<p>Programom rada Vlade Crne Gore za 2022. godinu je za treći kvartal bila predviđena izrada nove Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga za period od 2022 – 2025. godine, međutim, donošenje iste je pomjereno za period 2023-2026, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu. Ovaj dokument će predstavljati ključni strateški dokument države u rješavanju problema zloupotrebe droga, koja je zasnovana na analizi stanja trenutne nacionalne situacije u vezi sa drogama, i u skladu sa naučnim saznanjima o problematici droga kao i skladu sa aktuelnim politikama koje Evropska unija vodi na ovom planu.</p>	<p>U pogledu ciljeva svake politike suzbijanja zloupotrebe droga (da obezbijedi zaštitu pojedinca i društva od zdravstvenog, socijalnog i ekonomskog rizika od štete koju upotreba droga može da izazove, kao i da štiti pojedince, društvo, i imovinu od posljedica kriminala u vezi sa drogom i upotrebom droga) i u smislu uravnoteženog pristupa problemu, opšti ciljevi Strategije za droge između ostalog su i smanjenje potražnje za drogama, smanjenje ponude droga i smanjenje štete i rizika od upotrebe droga.</p>

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1, koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
<p>Cilj Ministarstva zdravlja je da, u okviru zdravstvenih politika, u saradnji sa civilnim sektorom obezbijedi izradu i implementaciju nove Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2023-2026, te da znatno unaprijedi saradnju Ministarstva i civilnog sektora, kako kroz projektne zadatke samog resora, tako i projekte koji budu ponuđeni od strane civilnog sektora, sa akcentom na <u>prevenciji zloupotrebe droga</u> među ključnim populacijama i <u>smanjenju štetnih posledica</u> nastalih zloupotrebom droga.</p> <p>Shodno dosadašnjoj praksi i uspješnoj saradnji sa NVO organizacijama, kao i činjenici da je predstavnik NVO sektora uključen u izradu novog strateškog dokumenta u ovoj oblasti, smatramo da NVO organizacije mogu dati značajan doprinos u realizaciji predviđenih aktivnosti.</p> <p>Doprinos NVO sektora u oblasti droga posebno je prepoznat kroz unapređenje znanja i vještina kao zaštitnog faktora među mladima, prevencije upotrebe,</p>	<p><i>Doprinos NVO sektora u radu ogledaće se kroz sledeće indikatore:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Broj održanih radionica sa mladima</i> - <i>Broj mladih koji su učestvovali u programima i edukacijama</i> - <i>Broj sprovedenih drugih preventivnih programa (u zavisnosti od opredeljenja NVO-a) – predavanja, tribina, posjeta školama</i> - <i>Prema strateškom dokumentu i predviđenim aktivnostima i indikatorima, održavanje niskog broja korisnika PAS će takođe koristiti kao validan indikator uspješnih i djelotvornih programa prevencije.</i> 	<p>Završni izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Strategije Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020.</p> <p><i>Izvještaji koje će NVO slati Ministarstvu u cilju dokaza o uspješno sprovedenim aktivnostima.</i></p> <p><i>Analiza stanja u oblasti koja će biti predviđena novim strateškim dokumentom</i></p>

<p>smanjenje, sprečavanje i/ ili odlaganje rizika za prvu upotrebu droga.</p> <p>Aktivnosti kroz koje će NVO sektor dati svoj doprinos u ovoj oblasti su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - radionice sa mladima - sprovođenje preventivnih programa - tribine/predavanja/edukativni časovi - “žive biblioteke” sa mladima <p>Bez obzira na medijum koji se koristi u sprovođenju preventivnih programa, krajnji cilj jeste jačanje rezilijentnosti kod mladih, kao i rad na vještinama samopomoći.</p>		
--	--	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2025. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

<p>Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2025. godini</p>	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)</p>
<p>Opšti ciljevi u oblasti droga u vezi sa prevencijom zloupotrebe droga:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podizanje svijesti zajednice o problemu zloupotrebe droga i o potrebi za njenim sprečavanjem, kao i o potrebi afirmacije zdravih navika življenja; 	<p>S obzirom na to da državama često nedostaju pojedina adekvatna i praktična rješenja raznih problema kroz institucije sistema, rad institucija civilnog društva je bitan, a ovo posebno imajući u vidu da je dijapazon djelatnosti koje NVO sektor</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Odlaganje prve upotrebe droga - Podsticanje implementacije raznovrsnih, savremenih programa prevencije, koji daju jasnu poruku, zasnovanih na dokazima - Rad na jačanju ličnih vrijednosti i rezlijentnosti kod mladih 	<p>obavlja u ovoj oblasti veoma širok i u velikom dijelu zasnovan na direktnom pristupu korisnicima usluga.</p> <p>Civilno društvo se kroz javni poziv shvata kao partner Ministarstva zdravlja u implementaciji aktivnosti u cilju obezbjeđivanja povoljnijih uslova za očuvanje zdravlja mladih osoba, osoba koja koriste droge i društva na koje neposredno I posredno utiče problem zloupotrebe droga.</p>
--	--

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2025. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
"Zajedničkim snagama za dugoročnu prevenciju upotrebe droga među mladima"	75.000,00 €	

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2024. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>Glavne grupe korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maloljetnici • grupe mladih od 18 do 30 godina • osobe koje koriste droge • porodice

- odrasli koji rade sa mladima
- odrasli koji rade sa osobama koje koriste droge (socijalni radnici, zdravstveni radnici i dr.)
- društvena zajednica

Akcenat se stavlja na rad primarno sa mladima i njihovim porodicama, jer se u tom slučaju prevencija prve upotrebe i korišćenja smatra uspješnom. Očekuje se da kroz programe prevencije mladi uspiju da razviju vještine samopomoći, životne vrijednosti i snagu i rezilijentnost, a da sa porodicom izgrade sistem podrške. Iz istog razloga iz kog je ključno da je porodica uključena u ovakav proces, značajno je i uključenje i aktivno angažovanje osoba koje rade sa osobama koje koriste droge. Predviđa se da će ova grupa biti brojnija u odnosu na ostale. Iz aspekta rada sa osobama koje koriste droge, podrazumijeva se tercijarna prevencija, tj. Programi smanjenja štete, koji su po obimu svakako manji (aproximativno 1 500 korisnika PAS u Crnoj Gori, prema General Population Survey - 2017).

U prilog navedenom da mladi moraju biti primarna grupa u fokusu prevencije, izdvajamo neke od značajnih podataka iz ESPAD istraživanja:

Prema nalazima istraživanja, kada je u pitanju percepcija dostupnosti supstanci, Skoro tri od deset učenika (27%) smatra bi lako nabavili kanabis kad bi to željeli. Gotovo jedan od tri dječaka smatra da bi lako nabavili kanabis kad bi to željeli (29%), kao i četvrtina djevojčica (24%).

Kada je u pitanju ekstazi, odnosno varijanta ekstazija koja se naziva MDMA, jednak procenat dječaka i djevojčica smatra da bi lako nabavili ekstazi/MDMA ukoliko bi to željeli – 18%. Dakle, skoro svaki peti učenik/učenica u Crnoj Gori percipira ekstazi/MDMA lako dostupnom supstancom.

Nadalje, kada je riječ o kokainu, jednak procenat dječaka i djevojčica smatra da bi lako nabavili kokain ukoliko bi to željeli – 15%. Dakle, skoro 3 od 20 učenika u Crnoj Gori doživljava kokain lako dostupnim.

Kada je riječ o percepciji dostupnosti amfetamina i metamfetamina među učenicima, 15% njih smatra amfetamine, a 11% metamfetamine lako dostupnim, podjednako dječaci i djevojčice.

Prema nalazima istraživanja, kada govorimo o upotrebi psihoaktivnih supstanci, i to konkretno kanabisa, amfetamina, kokaina, kreka, ekstazija/MDMA, LSD ili druge halucinogene droge, heroina i GHB-a, više nego jedan u deset učenika koristio je neku od navedenih droga do svoje šesnaeste godine. Dječaci su to činili češće - skoro 3 od 20 dječaka.

Kako se isti indikator izračunava od početka implementacije ESPAD istraživanja, moguće je pratiti trend i u Crnoj Gori od 2008 do 2019. godine. Kod dječaka je nakon značajnog porasta između prva dva kruga istraživanja i kasnije, došlo do stagnacije, odnosno jednak procenat učenika je probao neku ilegalnu drogu u posljednja dva kruga istraživanja. Kod djevojčica, prevalenca učenica koje su probale neku ilegalnu drogu rasla je kontinuirano, za jedan procenat između prva dva kruga istraživanja, a potom za dva procenta između sljedećih krugova. U ukupnom uzorku je nakon porasta od dva procenta između prva dva kruga istraživanja i porasta od tri procenta između istraživanja 2011 i 2015. godine, došlo u ovom krugu istraživanja do manjeg porasta u prevalenci upotrebe bilo koje ilegalne droge od jednog procenta

S tim u vezi, potreba je da se omogući usvajanje znanja o štetnim uticajima droga, ali i ostalih psihoaktivnih supstanci na tjelesno, duševno i socijalno zdravlje, kao i podstakne razvoj specifičnih životnih vještina, koje su protektivni faktori za bolesti zavisnosti (primarna prevencija). Takođe, postoji potreba za afirmacijom zdravih stilova života i jačanjem inicijative mladih, ali i uvjerenja da upotreba droge nije »obavezni dio kulture mladih«. Navedene aktivnosti moraju biti dostupno djeci i mladima koji, zbog različitih razloga, nijesu obuhvaćeni sistemom obrazovanja (npr. djeca u institucijama, romska populacija, mladi i odrasli u zatvorima, itd.)

Dosadašnja iskustva ukazuju na nedovoljnu informisanost roditelja o ovom problemu (neprepoznavanje – dug period identifikacije narkomanije u porodici), čime se smanjuje njihovo efikasnije učešće u prevenciji, pa postoji potreba za boljom informisanošću.

Stoga je od ključne važnosti da aktivnosti koje će se sprovoditi kao krajni cilj imaju smanjenje upotrebe gore navedenih supstanci za minimum 0,05% u društvu.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv javnog konkursa	Broj ugovora
“Zajedničkim snagama za dugoročnu prevenciju upotrebe droga među mladima”	5 - 7

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 5.000 EURA	
Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 15.000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 15.000 EURA

NAPOMENA: Stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: *“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”*

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovalе u konsultacijama

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
“Zajedničkim snagama za dugoročnu prevenciju upotrebe droga među mladima”	3	1. Olivera Vukojević 2. Sofija Kastratović 3. Lana Komatina

Ovjera ministra:

dr Vojislav Šimun		
_____	M.P.	_____
Ime i prezime		Potpis